

33. A reformkor. Széchenyi és Kossuth reformprogramja, vitájuk

Bodor Janka 2025A

A reformkor (magyar történelem 1830 [Széchenyi: Hitel megjelenése] – 1848 [szabadságharc] közötti időszaka)

- a rendi / feudális társadalom- és államszervezet polgári és alkotmányos átalakítására tettek kísérletet
- reformok motorja a liberális nemesség, tevékenységeik főbb területei:
 - gazdasági-társadalmi:
 - az 1831. évi kolerafelkelés a jobbágykérdésre irányította a magyar politikusok figyelmét
 - jobbágyfelszabadítás:** a jobbágy váljék telkének igazi tulajdonosává és ne tartozzék földesúri szolgáltatásokkal
 - önkéntes örökváltság (a földesúr felszabadíthatta a jobbágyait váltságdíj ellenében):
 - az 1832/36-os országgyűlésen elbukik, de 1839/40-ben törvény lesz
 - a jobbágyság anyagi helyzete ált. nem engedte, hogy megvásárolják a földjüket, az önkéntes örökváltság nem lett általános gyakorlat (az egész országban az úrbéri földterület 1-2%-át érintette); megoldás: **kötelező, állami örökváltság** a földesurak állami kárpótlásával (1848. ápr. 11.)
 - közteherviselés** = a nemesi adómentesség eltörlése
 - jogkiterjesztés** = jogegyenlőség
 - érdekegyesítés** (jobbágyokat is érdekeltté tenni a nemzeti függetlenségért folyó küzdelemben)
 - ehhez kell a jobbágyfelszabadítás
 - kapitalista gazdaság stb.
 - közjogi: helyzet a Habsburg Birodalmon belül
 - nemzeti kultúra megerősítése kapcsán: pl. nyelv (1844: V. Ferdinánd szentesíti az 1843/1844-es országgyűlés törvényét, amely a magyar nyelvet hivatalossá teszi)
 - a korabeli magyar nacionalizmus célja: az egy politikai nemzet koncepciójának megvalósítása (irreális célja: nemzetállam megteremtése)
- kiemelkedő személyek: a két legmeghatározóbb politikus Széchenyi és Kossuth továbbá: Wesselényi Miklós, Kölcsey Ferenc, Deák Ferenc, Batthyány Lajos, Szemere Bertalan

Széchenyi István

- katolikus főnemes
- „a legnagyobb magyar” (Kossuth Lajos)
- a reformkor egyik legaktívabb résztvevője (reformkor kezdete: Hitel c. művének megjelenése, 1830)
- katonai pályája után szívügye lett a magyar modernizáció (megszépíteni „csúnyácska” hazáját)
- számos „projektje” elősegítette Magyarország modernizációját, a polgári társadalom kialakulását
 - MTA megalapítása (1825): saját vagyonából
 - a magyar hajózás úttörője volt
 - balatoni, dunai gőzhajók
 - a Vaskapu (az Al-Duna 120 km-es hajózhatatlan szakasza) szabályozása az 1830-as években; a Tisza szabályozását is tervezte
 - Nemzeti Casino létrehozása → az egyesület célja: politikai eszmecsere arisztokraták számára
 - lóverseny, lónemesítés, angol wc, Lánchíd: 1839-ben kezdik meg az építést
- programját három híres könyvében: a Hitel, Világ, Stádium (ebben: 12 pont) c. művekben fejtette ki
 - a korban a magyar nemesek nem tudtak felvenni hitelt, mivel az ősiség törvényének (1351) értelmében a nemesi birtokok nem voltak elidegeníthetőek, így az nem szolgálhatott fedezetül a számukra.
 - a jobbágyproblémában az önkéntes örökváltság híve volt + szorgalmazta a közteherviselést
 - **a gazdasági fejlődésben pedig az angliai mintát tartotta követendőnek:** az állam a lehető legkevésbé irányítsa a gazdaság fejlődését (angolszász szabadpiaci elvek)

Kossuth Lajos

- evangélikus, Habsburg-ellenes; köznemes; 1830–1831: kolerabiztos, a reformországgyűlések résztvevője
- Országgyűlési Tudósítások: kéziratos újság az első reformországgyűlésről (1832–1836); 1836 után címe Törvényhatósági Tudósítások; nincs cenzori engedélye → Kossuthot 1837-ben erre hivatkozva 3 év börtönre ítélik
- a Pesti Hírlap szerkesztője 1841–1844
 - az újságnál töltött évei alatt megteremtette a modern politikai újságírást Magyarországon
 - vezércikkek taglalták az ország politikai, gazdasági problémáit, helyzetét
 - az országos közvélemény alakulásában játszik fontos szerepet, egységes reformprogram jön létre
 - a program többnyire Wesselényi Miklós gondolatait folytatta és egészítette ki

- programja
 - **politikai, gazdasági önállóság a Habsburg Birodalmon belül** – nemzeti önrendelkezés
 - felismerte, hogy a nemesség egyedül nem képes átalakítani a rendi társadalmat polgárivá
 - érdekegyesítés, közteherviselés bevezetése („*Adózzunk, urak, különben megadóztatunk!*”)
 - **a politikai szabadságjogok kiterjesztését javasolta**
 - törvény előtti egyenlőség
 - hosszú távon pedig népképviselői országgyűlést, valamint felelős kormányt kívánt felállítani
 - **szükség volt a polgári réteg erősítésére és bővítésére**
 - hiszen akkoriban a polgári réteget főként a német nemzetiségűek alkották
 - ezt a feladatot a köznemesség vezetésével kívánta megvalósítani
 - **az önálló nemzeti ipar megteremtését szorgalmazta**
 - ezt azonban Széchenyivel ellentétben nem szabadkereskedelemmel kívánta megvalósítani, mert úgy gondolta, hogy ebben az esetben a magyar piacot elnyomná a cseh, valamint a német piac, így a védővámokat tartotta megoldásnak
 - ennek érdekében 1844-ben megalapították a **Védegyletet**
 - Kossuth az elnöki pozíciót töltötte be
 - az egyesület célja az volt, hogy kiszorítsa a külföldi árukat a magyar piacról
 - a tagok elfogadtak egy hatéves megállapodást, miszerint csak magyar árut vesznek, ha létezik az adott termékből magyar; magyar mesterembereket alkalmaznak

Széchenyi és Kossuth vitája

- eltérő családi, vallási hátterük és személyiségük sokat megmagyaráz eltérő politikai felfogásukból és Bécshez való viszonyukból: Széchenyi katolikus, aulikus főnemes – Kossuth Habsburg-ellenes és ennek megfelelően protestáns (evangélikus) köznemes. Széchenyi nyugodtabb személyiséggel rendelkezett, mindent békés és jogilag helyes úton szeretett volna megoldani, amíg Kossuth forrófejű volt és konfrontációt is vállalt az Udvarral
- **Kelet Népe (1841)**
 - Széchenyi támadja Kossuth programját
 - aggodalommal fordul a Bécs-ellenes szellem térnyerése felé
 - Kossuth stílusa iszonyú, felelőtlenül kritizál; „*a szívhez szól, ahelyett, hogy az észhez szólna*”
- **Kossuth** (Felelet gr. Széchenyi Istvánnak) **úgy vélekedett, hogy nem lehet a társadalmat passzív szerepbe zárni**, politikai aktivitását növelni és terelni kell
 - az Európában lezajlott forradalmak tapasztalatai alapján a politikából nem lehet tartósan kizárni a társadalom nagy részét, így a demokratikus nézetek felé fordult
 - ez alapvetően eltér Széchenyi beállítottságától, aki a fentről érkező reformokban látta a megoldást
- **reformmozgalom társadalmi bázisa**
 - Széchenyi az arisztokrácia szempontjait tartotta elsődlegesnek, őket tartotta vezető erőnek
 - Kossuth a köznemesség szempontjait + vezető szerepét hangsúlyozta
- **gazdaság:**
 - Széchenyi az angolszász szabadpiaci elvek híve ↔ Kossuth: a védővámok jelentik a megoldást (Védegylet)
 - így abban sem értettek egyet, hogy az államnak milyen szerepe legyen a gazdaságban
- **jobbágyfelszabadítás**
 - Széchenyi: a robot nem produktív (gazdasági oldaltól közelíti a kérdést), önkéntes örökváltság
 - Kossuth: jogi oldaltól közelíti a kérdést: a jobbágyok jogi egyenlősítése a cél (jogkiterjesztés)
- **összefoglalva:** mindketten liberális nemzetállam létrehozására törekedtek, de:
 - Kossuth:
 - gyors változást akart, ha kell, szembemenve a bécsi Udvarral
 - szorgalmazta, hogy Mo. nagymértékű politikai, gazdasági önállóságot kapjon a Bir.-mon belül
 - a köznemességet kívánta a változás irányítójaként
 - figyelmen kívül hagyta a nemzetiségi érdekeket, asszimilálni kívánta őket
 - Széchenyi:
 - reformok az Udvarral együttműködve („*csendes reformáció, semmi revolúció*”), korlátozott önállóság
 - az arisztokráciát tartotta a változás vezető rétegének
 - tekintettel volt a kiélezett nemzetiségi helyzetre
 - ellene volt a kisebbségek asszimilálásának, úgy tartotta, nem a nyelv, hanem az érzelmek jelentik a nemzeti hovatartozást